

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
№02071211

М. В. Афанасьєв

ГРОШІ ТА КРЕДИТ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	075 «Маркетинг»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Маркетинг

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри банківської справи

Колодізєв О.М.

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 2 від 30.08.2018 р.

Розробники:
Азізова К.М., к.е.н., доц. кафедри банківської справи.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Економічний розвиток країни у сучасних трансформаційних умовах на етапі глобалізації фінансових відносин, викликає об'єктивну необхідність підготовки фахівців нового типу, які зможуть поєднати глибокі теоретичні знання сутності і проблем використання грошей, механізмів та інструментів регулювання грошового обігу, кредитних відносин з практичними навичками аналізу й оцінки ефективності грошової і фінансово-кредитної політики. Невизначеність політичної ситуації в Україні, усвідомлення нагальної потреби в проведенні реальних економічних реформ, накопичення власного досвіду та вивчення світової практики надають можливість кардинально змінити підходи до розв'язання проблем грошово-кредитного регулювання. Постає необхідність з урахуванням особливостей етапу економічного розвитку України систематизувати накопичений досвід, виявити основні тенденції та закономірності грошово-кредитного регулювання, чітко визначитися у виборі методів та інструментів обґрунтування теоретичних і практичних засад формування перспектив розвитку монетарної політики в Україні.

Дисципліна «Гроші та кредит» в навчальних планах усіх економічних спеціальностей є базовою і відноситься до циклу природничонаукових та загальноекономічних дисциплін і має за мету надати майбутнім фахівцям теоретичну базу, необхідну для подальшого оволодіння ними дисциплінами професійної підготовки.

Мета навчальної дисципліни:

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів системи базових знань з теорії і практики використання грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики і розвитку банківської справи

Для досягнення мети поставлені такі завдання:

розвиток у студентів здатності визначати специфіку організації грошових відносин на трансформаційному етапі розвитку економіки;

розвиток у студентів здатності до управління грошовими потоками.

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	30
	семінарські, практичні	16
	лабораторні	14
Самостійна робота		60
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Мікроекономіка	Управління витратами та прибутком
Макроекономіка	Міжнародний маркетинг
Статистика	Маркетингові дослідження
Фінанси	Управління взаємовідносинами

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність визначати специфіку організації грошових відносин на трансформаційному етапі розвитку економіки	<p>Знати сутність понятійного апарату у банківській сфері.</p> <p>Знати особливості діяльності фінансових установ.</p> <p>Розуміти багатоаспектність грошових відносин та шляхів їх реалізації</p> <p>Уміти проводити аналіз грошей як товару особливого роду, визначати чинники впливу на попит та пропозицію грошей.</p> <p>Уміти визначати ефективність процесу використання різних форм грошей на економіку країни на окремих етапах.</p> <p>Уміти аналізувати сектора грошового ринку та роботу суб'єктів, які на них діють.</p>
Здатність до управління грошовими потоками	<p>Знати інструменти управління грошовими потоками.</p> <p>Знати нормативно-правове забезпечення організації готівкових та безготівкових розрахунків.</p> <p>Розуміти сутність типів грошово-кредитної політики в залежності від зміни кон'юнктури ринку.</p> <p>Уміти характеризувати доцільність використання певних інструментів монетарного впливу на грошово-кредитну політику держави.</p> <p>Уміти оцінювати стан грошового обігу від давнини до сьогодення.</p> <p>Уміти проводити розрахунки величини та динаміки грошових агрегатів.</p> <p>Уміти оформляти безготівкові платіжні документи.</p>
Здатність до співпраці з фінансово-кредитними установами	<p>Розуміти роль і значення фінансово-кредитних установ в розвитку економіки.</p> <p>Знати сучасні вимоги до банківських продуктів.</p> <p>Знати специфіку організації та діяльності фінансово-кредитних установ в Україні</p> <p>Уміти складати графіки погашення кредиту, проводити нарахування відсотків за вкладами з урахуванням інфляційних процесів.</p> <p>Уміння оформляти кредитні та депозитні договори.</p> <p>Уміти аналізувати документи, що регламентують роботу банків.</p> <p>Уміти аналізувати та оцінювати стан банку згідно виконання економічних нормативів.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи виникнення грошей, грошовий обіг і модель грошового ринку.

Тема 1. Сутність і функції грошей.

1.1. Походження грошей. Предмет і завдання дисципліни «Гроші та кредит». Місце дисципліни в загальноекономічній підготовці економістів. Концепції походження грошей (раціоналістична та еволюційна).

1.2. Сутність грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал. Гроші як загальний еквівалент і ліквідний актив як форма прояву суспільних відносин. Портфельний підхід до визначення сутності грошей.

1.3. Форми грошей та їх еволюція. Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів до цінних металів (еволюція повноцінних грошей).

1.4. Функції грошей та їх еволюція. Функції грошей у національному обороті, у сферах скарбничих нагромаджень і міжнародному товарно-грошовому обороті. Функція міри вартості, її суть, сфера використання.

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки.

2.1. Сутність та економічна основа грошового обігу. Поняття грошового обігу. Загальна схема грошового обігу на мікро- та макрорівні. Характерні ознаки грошового обігу.

2.2. Модель грошового обігу. Грошові потоки та їх балансування. Модель сукупного грошового обігу. Канали надходження грошей. Безготівковий грошовий обіг, його принципи.

2.3. Маса грошей в обороті. Грошові агрегати та грошова база. Грошова маса: сутність, склад та фактори зміни обсягу й структури. Первинна емісія Центрального банку.

2.4. Швидкість обігу грошей та закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей, її сутність, порядок визначення, фактори впливу та роль у макроекономічній стабілізації.

Тема 3. Грошовий ринок.

3.1. Сутність та особливості функціонування грошового ринку. Сутність, особливості функціонування та інструменти грошового ринку.

3.2. Інституційна модель грошового ринку. Системна структуризація грошового ринку за окремими критеріями. Характеристика та взаємозв'язок окремих сегментів ринку та інструментів. Канали прямого й опосередкованого фінансування.

Тема 4. Грошові системи.

4.1. Сутність, призначення та структура грошової системи. Економічна сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі. Основоположні елементи грошових систем.

4.2. Види грошових систем та їх еволюція. Класифікація типів грошових систем. Грошові системи ринкового та неринкового типу. Грошові системи відкритого та закритого зразка.

Змістовий модуль 2.

Принципи організації та моделі побудови валютних систем, грошово-кредитна політика на сучасному етапі.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи.

5.1. Сутність, види та закономірності розвитку інфляції. Соціально-економічна сутність інфляції. Види інфляції, їх вплив на виробництво, зайнятість, життєвий рівень населення.

5.2. Головні причини та наслідки інфляції. Причини інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Основні показники вимірювання інфляції.

5.3. Сутність та види грошових реформ, особливості їх проведення в Україні. Грошові реформи та інфляція. Класифікація грошових реформ (одномонетні реформи та реформи паралельного типу).

Тема 6. Валютний ринок і валютні системи.

6.1. Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти. Валютний курс. Валюта як грошова одиниця, грошовий знак і міжнародна розрахункова одиниця. Поняття валютних відносин.

6.2. Валютний ринок. Види операцій на валютному ринку. Валютний ринок: суть і структура, чинники, що визначають кон'юнктуру валютного ринку. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку, фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

6.3. Валютні системи та валютна політика. Поняття та призначення валютних систем. Основні складові елементи національної валютної системи за їх призначенням.

6.4. Платіжний баланс і золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання. Платіжний баланс: сутність, структура та роль в механізмі валютного регулювання. Джерела формування золотовалютних резервів.

6.5. Світова та міжнародні валютні системи. Характеристика сучасної валютної системи та роль міжнародного валютного фонду в її функціонуванні.

Тема 7. Механізм формування пропозиції грошей і грошово-кредитна політика.

7.1. Механізм формування попиту та пропозиції грошей. Попит на гроші: сутність, цілі та мотиви попиту на гроші. Пропозиція грошей, її сутність, особливості формування та чинники зміни.

7.2. Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку. Графічна модель грошового ринку. Рівновага попиту і пропозиції та фактори, що її визначають. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.

7.3. Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти. Суть та цілі грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитного регулювання.

Тема 8. Роль грошей у ринковій економіці.

8.1. Специфіка функціонування грошей на етапі становлення ринкових відносин. Історичні традиції державотворення і формування національної грошової системи та грошової одиниці в Україні. Трансформуюча роль держави в створенні грошей.

8.2. Роль і призначення грошей в економіці країни з вирішення завдання стабілізації економіки та забезпечення її сталого розвитку. Грошово-кредитне регулювання економіки країни як один з інструментів стабілізації економіки.

8.3. Підвищення ефективності економічних процесів за рахунок застосування новітніх механізмів використання грошей та їх функціонального призначення на етапі розвитку інтеграційних процесів та глобальних перетворень світової економіки. Новітні механізми використання грошей в умовах розвитку інтеграційних процесів.

Змістовий модуль 3.

Роль і місце кредиту в соціально-економічному просторі.

Тема 9. Теорія грошей

9.1. Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Існуючі теорії розвитку грошових відносин. Абстрактна теорія грошей, її види та постулати. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей.

9.2. Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії грошей. Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки.

Тема 10. Сутність і функції кредиту

10.1. Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту. Загальні передумови виникнення кредитних відносин. Суб'єкти й об'єкти кредитних відносин.

10.2. Необхідність та сутність кредиту. Роль кредиту в розвитку економіки. Кредитна система як провідний елемент інфраструктури грошового ринку, її складові елементи.

Тема 11. Форми, види і роль кредиту

11.1. Форми, види та функції кредиту. Форми кредиту: товарна та грошова. Класифікація видів кредиту. Основні функції кредиту. Економічні межі кредиту, причини й наслідки їх порушення.

11.2. Характеристика основних видів кредиту. Характеристика банківського кредиту. Характеристика комерційного кредиту та його видів. Різниця між банківським та комерційним кредитом. Характеристика іпотечного кредиту.

Тема 12. Теоретичні засади процента

12.1. Позичковий процент. Сутність позичкового проценту, його функції та чинники, що впливають на рівень процента. Простий і складний процент. Різниця між процентом та процентною ставкою.

12.2. Проценти по цінним паперам. Доходність облігацій. Доходність акцій. Доходність похідних цінних паперів.

Змістовий модуль 4.

Система фінансового посередництва на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 13. Фінансове посередництво грошового ринку

13.1. Сутність, призначення і види фінансового посередництва. Фінансові посередники як суб'єкти грошового ринку. Порівняльна характеристика банків та небанківських фінансово-кредитних установ.

13.2. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції банків. Становлення банківської системи, місце банків на грошовому ринку. Функції та роль банків. Особливості розвитку й побудови дворівневої банківської системи в Україні.

13.3. Небанківські фінансово-кредитні установи. Небанківські фінансово-кредитні установи, їх види та особливості функціонування в Україні. Страхові компанії, сутність і форми організації.

Тема 14. Теоретичні засади діяльності комерційних банків

14.1. Поняття, призначення та класифікація комерційних банків. Особливості становлення та розвитку комерційних банків в Україні. Класифікація комерційних банків.

14.2. Операції комерційних банків, їх класифікація та загальна характеристика.

Пасивні операції банків. Активні операції банків. Інвестиційна та фінансова діяльність комерційного банку в Україні.

Тема 15. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління

15.1. Центральні банки, їх походження, призначення, функції та операції. Національний банк України як головна ланка національної кредитної системи, емісійний центр, банк банків, орган регулювання стабільності грошової системи і забезпечення економічного зростання країни за допомогою грошово-кредитних методів стимулювання.

15.2. Контроль та аудит у центральному банку. Основні цілі та структура контролю в Центральному банку. Організація нагляду Національного банку України за діяльністю комерційних банків.

Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

16.1. Міжнародні валютно-кредитні установи та їх призначення. Поняття валютно-кредитної установи. Міжнародний валютний фонд (МВФ) і його діяльність в Україні. Світовий банк. Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР).

16.2. Регіональні валютно-кредитні установи. Поняття регіональних валютно-кредитних установ. Європейський банк реконструкції та розвитку.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних і лабораторних занять проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу

матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Залік охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Результат семестрового заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і проставляється у відповідній графі залікової "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час заліку, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Презентація	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень							0
	Тема 1	2 тиждень	1		1	4			6
	Тема 2	3 тиждень	1	1					2
	Тема 3	4 тиждень	1		1	5			7
	Тема 4	5 тиждень	1	1					2
Змістовий модуль 2.	Тема 5	6 тиждень	1		1	5			7
	Тема 6	7 тиждень	1	1			8		10
	Тема 7	8 тиждень	1		1	5			7
	Тема 8	9 тиждень	1	1				10	12
Змістовий модуль 3.	Тема 9	10 тиждень	1		1	5			7
	Тема 10	11 тиждень	1	1					2
	Тема 11	12 тиждень	1		1	5			7
	Тема 12	13 тиждень	1	1			8		10
Змістовий модуль 4.	Тема 13	14 тиждень	1		1	5			7
	Тема 14	15 тиждень	1	1				10	12
	Тема 15 Тема 16	16 тиждень	1	1					2
Залік									
Усього			15	8	7	34	16	20	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Колесніченко В.Ф. Гроші та кредит: Навчальний посібник / В.Ф. Колесніченко. - Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 432 с.
2. Колесніченко В.Ф. Гроші та кредит. Навчальний посібник у схемах і таблицях / В.Ф. Колесніченко, О.І. Омельченко. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2008.- 160 с.
3. Практикум з навчальної дисципліни «гроші та кредит». Навчально-практичний посібник / В.Ф. Колесніченко, О.І. Омельченко, Добринь С.В. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 136 с.
4. Колесніченко В.Ф. Гроші та кредит: підручник / В.Ф. Колесніченко, О.М. Колодізев. - К.: Знання, 2010. – 615 с.

Додаткова

5. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна; [За ред. докт. екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
6. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Підручник. – 2-ге вид., перероб. й доп. – К.: Тов. "Знання", КОО, 1999. – 308 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

7. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 212-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 18.09.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
10. Закон України «Про національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 18.09.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
11. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua/>

Методичне забезпечення

12. Колесніченко В.Ф. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» для студентів спеціалізації «Банківська справа» всіх форм навчання / В.Ф. Колесніченко, О.М. Колодізев. - Харків, Вид. ХНЕУ, 2008. – 84 с.

13. Колесніченко В.Ф. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт в автоматизованій банківській системі «Віртуальний банк» з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» для студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит» / В.Ф. Колесніченко, О.І. Омельченко. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2011 – 44с (Укр. Мова)